

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Професор з науково-педагогічної роботи та інформатизації
 Володимир ШАРАН
22 березня 2023р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГЕНОЛОГІЇ

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
 Спеціальність: 035 Філологія (Українська література)
 Освітня програма: Філологія (Українська література)
 Статус дисципліни: обов'язкова
 Факультет: української та іноземної філології
 Кафедра: української літератури та теорії літератури
 Мова навчання: українська
 Дані про вивчення дисципліни:

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни: год / кредити ЄКТС	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття							Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття	Самостійна робота			
Очна	I	II	90/3	30	14	-	-	16	60	-	-	+
Заочна	I	II	90/3	8	4	-	-	4	82	-	-	+

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки фахівців **третього** (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (41 кредит ЄКТС)

Розробник:

М.М. **Мар'яна МАРКОВА, кандидат філологічних наук, доцент**

Погоджено гарантом освітньої програми:

П.І. **Петро ІВАНИШИН, доктор філологічних наук, професор**

Схвалено на засіданні кафедри української літератури та теорії літератури

Протокол № 2 від 22 лютого 2023 р.

Завідувач кафедри української літератури та теорії літератури П.І. **Петро ІВАНИШИН**

Схвалено на засіданні науково-методичної ради факультету української та іноземної філології

Протокол № 2 від 24 лютого 2023 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету

Протокол № 3 від 22 березня 2023 р.

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Літературознавство. Актуальні проблеми генології» – сформувавши в аспірантів необхідний обсяг теоретико-літературних та історико-літературних знань, поглибити їхнє уявлення про поетику жанрів літератури.

Завдання навчальної дисципліни: ознайомити аспірантів з основними критеріями історії та теорії літературних жанрів (генології); вивчити основні жанрові системи та закономірності їх еволюції; розглянути історично сформовані групи жанрів (епічні, ліричні, драматичні) в контексті історико-літературного процесу, в залежності від особливостей художньої свідомості тієї чи іншої епохи; виявити своєрідність жанрової поетики в основних європейських літературах, використовуючи принципи порівняльного літературознавства; сформувавши навички роботи з дослідницькою літературою, навчальними підручниками, посібниками, довідниками тощо.

Розвинути у здобувачів вищої освіти такі компетенції, як:

- Здатність володіти та оперувати термінологією філологічної науки та будувати ієрархію наукових філологічних понять; розуміти вироблення необхідних умінь та навиків самостійної наукової діяльності, продукування нових ідей в сфері гуманітарних (філологічних) дисциплін; застосовувати на практиці зв'язки з іншими філологічними та суміжними науками; самостійно оцінювати, систематизувати та диференціювати сучасні теоретичні моделі і практики літературознавчих та лінгвістичних інтерпретацій; ставити наукові проблеми та застосовувати відповідні методи при організації науково-дослідної роботи у площині конкретної проблематики; фахово користуватися термінологічним апаратом філологічної науки.

- Володіти діагностичним інструментарієм оцінки результатів експериментальної роботи; використовувати методологію і методи науково-педагогічного дослідження для моніторингу власних наукових результатів; застосовувати загальнонаукові та спеціально-наукові методи, методики і прийоми наукового дослідження; розуміти особливості доведення достовірності отриманих результатів; орієнтуватися у процесах глобалізації, глокалізації та віртуалізації явищ сучасної культури; розглядати діяльність вітчизняних дослідників на тлі загального філологічного процесу.

- Уміння аналізувати наукову літературу зі спеціальності, концептуалізацію, проектування, застосування та оцінювання наукового та емпіричного матеріалу попередніх досліджень; уміння користуватися сучасними інформаційно-комунікаційними засобами задля реалізації дослідницьких проєктів у галузі філології; організувати та реалізувати науково-дослідницьку роботу у царині філології; здатність визначати, мати доступ, аналізувати та поєднувати інформацію з різних джерел, текстів для розгляду відповідних завдань власного дослідження.

Програмні результати навчання:

- Знати і розуміти основні питання літературознавчих підходів до вивчення художнього твору і основоположних принципів та методів наукових досліджень.

- Знати і розуміти особливості розвитку української літератури кінця Х – початку ХХІ ст. та конкретних літературних творів.

- Знати і розуміти принципи, підходи і методології літературознавчого аналізу та компаративістичних підходів до міждисциплінарних досліджень.

- Знати і розуміти основні літературно-критичні та теоретичні праці І. Франка і їхні головні теоретичні проблеми.

- Знати і розуміти основні теоретико-методологічні течії українського та світового літературознавства ХІХ–ХХ ст. і основні класичні та новітні літературознавчі методи вивчення художнього твору.

- Знати і розуміти основні тенденції розвитку українського письменства в контексті світової літератури.

- Знати і розуміти специфіку перехідного характеру літератури другої половини ХХ – початку ХХІ ст. та особливості впливу філософських ідей на розвиток української літератури другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

- Знати і розуміти особливості історико-літературних інтерпретацій у контексті проблематики постколоніальної науки про літературу і методологічних аспектів вивчення дискурсу національної ідентичності.

- Вміти проводити літературознавчий аналіз різноманітних літературних явищ у контексті історії ідей, історії повсякденності, етнопсихології та історії ментальностей.

- Вміти аналізувати критичні і теоретичні праці І. Франка та порівнювати Франкову методологію з творчими інтенціями інших великих критиків і літературознавців.

- Вміти орієнтуватися у розвитку герменевтичної інтерпретації в українській літературі ХІХ–ХХІ ст. і застосовувати герменевтичний підхід для тлумачення літературних феноменів та закономірностей.

- Вміти вирізняти спільні та відмінні риси різних теоретико-методологічних течій і з'ясувати специфіку українських методологічних моделей в контексті світового теоретичного досвіду.

- Вміти аналізувати основні тенденції літературного процесу у порівнянні зі здобутками у зарубіжній літературі та простежувати типологію, ідейно-художню специфіку творчості українських письменників із митцями іншомовних літератур.

- Вміти системно та комплексно аналізувати естетичні явища пізнього поетичного модернізму, що сформувався у 60–80-х рр. ХХ ст.

- Формулювати судження про діагностичний інструментарій для вирішення різноманітних наукових завдань.

- Формулювати судження про способи генерування нестандартних, інноваційних рішень поставлених наукових завдань.

- Формулювати судження про наукові методи для виконання завдань власного наукового дослідження.

- Формулювати судження про стратегії наукового пошуку, складання наукових проєктів та завдань.

- Формулювати судження про логіку наукового пошуку, послідовність й обґрунтованість висунутих положень, а також використання широкого арсеналу методів наукових досліджень.

- Формулювати судження про колективне наукове спілкування та творчий науковий діалог, комунікацію в соціальних наукових мережах.

- Формулювати судження про прогнозування наукової діяльності, моделювання явищ і процесів.

- Формулювати судження про компаративний аналіз явищ і процесів в контексті вітчизняних та зарубіжних наукових розвідок.

- Формулювати судження про особистісно-професійний та науковий досвід.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення навчальної дисципліни базується на попередньому вивченні «Вступу до літературознавства», «Теорії літератури», «Історії української літератури», «Історії зарубіжної літератури».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньої програми аспіранти повинні

знати:

- термінологічний апарат дисципліни;
- історію генології;

- принципи розподілу літератури на роди і жанри;
- сучасний стан науки про жанри;
- тенденції розвитку генологічної системи;

вміти:

- визначати жанрові особливості художнього твору;
- розкривати особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури;
- здійснювати аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру;
- інтерпретувати художній твір крізь призму жанру;
- зіставляти твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

А (90–100) – «відмінно»: отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вільно володіє термінологічним апаратом дисципліни; без труднощів визначає жанрові особливості художнього твору, розкриває особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури; самостійно здійснює аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру; вільно інтерпретує художній твір крізь призму жанру та зіставляє твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

В (82–89) – «добре»: отримує здобувач, який виявив добрі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, проте допускає незначну кількість несуттєвих помилок; добре володіє термінологічним апаратом дисципліни; самостійно, проте з деякими неточностями, визначає жанрові особливості художнього твору, розкриває особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури, здійснює аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру, інтерпретує художній твір крізь призму жанру та зіставляє твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

С (75–81) – «добре»: отримує здобувач, який виявив загалом добрі знання навчального матеріалу, достатньо повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; зміст питань ним, в основному, розкрито, проте допущено невелику кількість суттєвих помилок; загалом володіє термінологічним апаратом дисципліни; здатний із певними труднощами визначати жанрові особливості художнього твору, розкривати особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури, здійснювати аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру, інтерпретувати художній твір крізь призму жанру та зіставляти твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

Д (67–74) – «задовільно»: отримує здобувач, який виявив недостатньо міцні знання навчального матеріалу, з труднощами відтворює програмний матеріал, рідко звертається до матеріалів, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; зміст питань розкрито ним частково й допущено суттєві помилки; володіє термінологічним апаратом дисципліни неповно; з певною допомогою викладача визначає жанрові особливості художнього твору, розкриває особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури, здійснює аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру, інтерпретує художній твір крізь призму жанру та зіставляє твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

Е (60–66) – «задовільно»: отримує здобувач, який виявив слабкі знання навчального матеріалу, важко відтворює програмний матеріал, майже не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах;

зміст питань розкрито ним частково й допущено низку суттєвих помилок; лише частково володіє термінологічним апаратом дисципліни; зі значними труднощами намагається визначати жанрові особливості художнього твору, розкривати особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури, здійснювати аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру, інтерпретувати художній твір крізь призму жанру та зіставляти твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

FX (35–59) – «незадовільно»: виставляється здобувачеві вищої освіти, який виявив незнання більшої частини навчального матеріалу, допускає грубі помилки у відповідях на запитання, не відтворює програмний матеріал; не спирається на основні та додаткові рекомендовані джерела; зміст питань ним майже не розкрито; практично не вміє визначати жанрові особливості художнього твору, розкривати особливості родо-жанрових форм у контексті національних особливостей літератури, здійснювати аналіз формотвірних та змістотвірних функцій жанру, інтерпретувати художній твір крізь призму жанру та зіставляти твори різних національних літератур у жанровому аспекті.

F (0–34) – «незадовільно»: виставляється здобувачеві, який практично не володіє програмним матеріалом та термінологічним апаратом дисципліни; не опрацював навіть основні рекомендовані джерела; майже не виявляє сформованих навичок аналізу та інтерпретації художнього твору, в тому числі й у порівняльному аспекті; абсолютно не здатний використовувати теоретичні знання у педагогічній і науковій діяльності.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- індивідуальне завдання;
- екзамен.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Генологія як наука. Зародження і розвиток генології. Генологічна термінологія. Основні дефініції та напрямки у вивченні теорії жанру.

Основні поняття теорії літературних жанрів. Жанрові дефініції. Жанрові системи.

Жанрові системи. Структурно-функціональні характеристики систем жанрів. Давні жанрові системи. Осмислення генології в античності («Поетика Аристотеля») та в Новий час («Поетичне мистецтво» Н. Буало).

Історична еволюція жанрових систем. Жанрові системи XVI–XVIII століть. Розвиток літературних форм XIX століття. Жанрові стратегії модернізму та постмодернізму.

Ліричні жанри в історико-типологічному висвітленні. Елегія. Ода. Епіграма. Розвиток жанру сонета у літературі. Еволюція жанру балади від XV століття до сучасності. Розмаїття жанрових модифікацій у ліриці. Сучасні жанрові форми ліричних творів.

Епічні жанри літератури. Епопея. Теорія роману. Розквіт роману у XVIII столітті. Роман періоду романтизму. Реалістичний роман. Роман XX століття. Сучасний роман. Малі епічні жанри. Новела та оповідання.

Драматичні жанри літератури: генеза та еволюція. Розвиток жанру трагедії в літературі. Класична комедія та її сучасні модифікації.

Особливості міжродових і позародових літературних форм. Поняття про ліро-епос, епо-драму, ліро-драму.

Розвиток генології в XXI столітті. Гіперлітература. Поява та розвиток жанрів постгутенберзької літератури.

1. Форми існування ліричних жанрів. Петрарківський та шекспірівський сонет.
2. Поетика роману XIX століття.
3. Роман постмодернізму.
4. Проблема автобіографізму у художньому творі.
5. Епістолярний жанр у світовій літературі.
6. Класицистична комедія (Ж. Б. Мольєр).
7. Розвиток жанрів гіперлітератури.
8. Жанри репу та клауду як еволюція лірики.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу, написання індивідуального завдання, підготовка до семінарських занять та екзамену.

Перелік тем індивідуального завдання

- Класицистична теорія жанрів та її подолання.
- Романтична актуалізація античних жанрів.
- Класицистичні жанри в інтерпретації модерністів.
- Жанри масової літератури.
- Проблеми жанру в поезії ХХ століття.
- Сучасні теорії жанру в літературознавстві.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Форма підсумкового контролю – екзамен.

Упродовж семестру здобувач може набрати 100 балів, які розподіляються так: робота на семінарських заняттях – 80 балів; індивідуальне завдання – 20 балів. Максимальний бал на семінарських заняттях – «5». Бали за усні відповіді нараховуються за формулою $x = A/n \cdot 16$, де А – сума усіх поточних балів, включаючи «0», а n – їх кількість (не менше трьох відповідей). Якщо $n < 3$, то для розрахунку x приймаємо $n = 3$. Кількість балів x заокруглюються до цілих.

Вимоги до виконання індивідуального завдання

Індивідуальне завдання – письмова робота, обсягом 12–15 сторінок, що складається з таких частин: титульна сторінка, зміст, основна частина, висновки, список літератури, додатки (за потреби). Робота має бути виконана на належному науковому рівні, висвітлювати історію питання, повно розкривати суть порушеної проблеми, містити ґрунтовні висновки.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

№	Аспект роботи	Бали (max)
1.	Коректне визначення наукового апарату	4
2.	Повнота розкриття теми	12
3.	Можливість використання у майбутній практичній діяльності.	2
4.	Якість оформлення	2

Розподіл балів між видами роботи:

Усні відповіді	Індивідуальне завдання	Екзамен
80	20	100 (<i>S_{max}</i>)
100 (<i>S_{nom}</i>)		
0,6		0,4

Сумарна кількість балів із дисципліни за семестр виводиться за формулою:

$$S_{\text{сум}} = 0,6 * S_{\text{ном}} + 0,4 * S_{\text{ідс}}$$

де ***S_{ном}*** – кількість балів за поточний контроль;

S_{ідс} – кількість балів за підсумковий контроль (екзамен).

Підсумкова оцінка виставляється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС. Екзамен за талоном № 2 і перед комісією проводиться в усній формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Комп'ютер (ноутбук, планшет, смартфон); Інтернет-сервіси для проведення відеоконференцій (Zoom, Skype, Viber та ін.); програмне забезпечення (Word, PowerPoint); мультимедійні засоби навчання (мультимедіа-презентації, слайд-шоу, мультимедіа-повіді, навчальні фільми та відеодемонстрації тощо).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

а) основні:

1. Бовсунівська Т. Теорія літературних жанрів. Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману : підручник / Т. Бовсунівська. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – 549 с.

2. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник / В. Будний, М. Ільницький. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 430 с.

3. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства / Н. Копистянська. – Львів : Паїс, 2005. – 368 с.

4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.

5. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва та ін. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 752 с.

6. Семенюк Г. Поетика жанру / Г. Семенюк, М. Зимомря, М. Ткачук. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2011. – 444 с.

б) додаткові:

7. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст. / І. Денисюк. – К. : Вища школа, 1981. – 214 с.

8. Іванишин В. Теорія літератури : курс лекцій : навчально-методичний посібник / В. Іванишин ; за ред. П. Іванишина. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. – 472 с.

9. Іванюк Б. Жанрологічний словник : Лірика / Б. Іванюк. – Чернівці : Рута, 2001. – 92 с.

10. Літературознавча енциклопедія : у 2-х тт. / укл. Ю. Ковалів. – К. : Академія, 2007.

11. Derrida J. Acts of Literature / J. Derrida. – New York : Routledge, 1992. – 472 p.

в) інтернет-ресурси:

12. <http://litakcent.com/>

13. <http://www.litgazeta.com.ua/>

14. <http://litopys.org.ua/>

15. <https://il-journal.com/index.php/journal>